

Insgesamt ist der vorliegende Band ein äußerst hilfreicher Beitrag zur Information über das im Titel benannte Thema.

Werner Wolbert, Universität Salzburg

Joseph in Egypt, *Der Einzug in Ägypten. Ein Beitrag zur alttestamentlichen Josefs-geschichte*, Hgg. Michael Fieger und Sigrid Hodel-Hoenes („Das Alte Testament im Dialog – An Outline of an Old Testament Dialogue” 1), Bern–Berlin–Bruxelles–Frankfurt am Main–New York–Oxford–Wien, 2007, 460 S., ISBN 978-3-03911-437-5.

The last large Egyptology work written about Egypt and „Joseph’s story” was approximately forty years ago and since that time only smaller articles have appeared. Scientific work on the „Old testament” places importance on scientifically unfolding the different layers and possible dates.

Our publication has tried to inform the lay-man or the generally scientifically interested circle about such works rather than to provide information for the specialist. Previous works are of course not understandable without the use of addition footnotes, our „Joseph” in contrast should be understood without the use of any such footnotes. Theoretical-methodical questions (scientific or historical literature) or philological detailed problems hardly come into the discussion within our publication.

After a general introduction to the problems of the relationship Egyptians – Asians, the following sections are in principle divided into three parts. After the translation of the respective sections, consciously as literal as possible, the text is then presented from a theological view, with a commentary following from an Egyptology view with the conclusion forming a *Résumé*.

The results of this work can be summarised as follows:

One assumption is confirmed, in that, Josef was not a historical personality, and thus can not be assigned to a certain epoch. We do concur with the last revised hypothesis of the narration, which was last emended during the ancient Persian period, as established by E. Gerstenberger in „Israel in the Persian time”.

Due in particular to the astonishing parallels of the social conditions in the Aramaic Persian period, Elephantine papyri strikes us by way of a trial, even Elephantine as a possible place for the final exposition (see Gen. 49.12). In history Joseph reflects the liberal Jewish Egypt, it legitimizes the continuation of Judaism

under the Persian rule. This can be seen in their antithesis to the hieratical deuteronomic theologians, who were preoccupied with the cynosure of the Torah and Jerusalem and this spiritual nous is shown in the books of Ezra and Nehemiah. The events described there also bring into discussion the ancient Persian period, which however regards Egypt negatively and demands a separation and a driving out of all strangers.

Accordingly, in our opinion, from this it is not the Egyptian king „Pharaoh”, but „Pharaoh” being understood cryptically as the designation of the Achaemenian Monarch. „The enslavement” of the Egyptians is to be seen accordingly symbolic for their social and economic fall during the Persian occupation of Egypt. The combined recollection which was transferred into the Persian period retained the essence of the Asians moral consciousness in Egypt.

A model for the narration as such could be the Egyptian Sinuhe – narration, which describes the experiences of an Egyptian in Asia.

Michael Fieger, Theologische Hochschule Chur

Pakiet edukacyjny *Bóg mnie kocha*: B. Pojawa, *Przewodnik metodyczny „Bóg mnie kocha” do podręcznika do nauki religii dla klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2008, ss. 432, ISBN 978-83-733260-8-8; „*Bóg mnie kocha*”. *Podręcznik do nauki religii dla ucznia klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2009, ss. 153, ISBN 978-83-733273-9-9; B. Pojawa, „*Bóg mnie kocha*”. *Zeszyt ucznia klasy V szkoły podstawowej*, red. E. Osewska, J. Stala, Wydawnictwo „Biblos”, Tarnów 2008, ss. 120, ISBN 978-83-733260-7-1.

Prezentowany pakiet edukacyjny do nauki religii w klasie V szkoły podstawowej: *Bóg mnie kocha*, przygotowany pod redakcją prof. UKSW dr hab. Elżbiety Osewskiej i ks. prof. UPJPII dr. hab. Józefa Stali, zasługuje na uwagę z wielu powodów. Najpierw trzeba zauważyć i pochwalić redaktorów za zaangażowanie dużej i różnorodnej grupy ludzi: wybitnych teologów, biblistów, katechetyków, specjalistów z zakresu pomiaru dydaktycznego, konsultantów i doradców ds. katechezy, a także praktyków: katechetów, rodziców i dzieci (zwłaszcza konsultacje z dziećmi były raczej do tej pory niespotykane!). Następnie za wcześniejsze, roczne sprawdzanie materiałów w praktyce zanim zostały opublikowane, a przede wszystkim za konkretną odpowiedź na potrzeby nauczycieli religii, katechetów, uczniów i rodziców. W skład pakietu wchodzi bowiem przewodnik metodyczny (zawierający nie tylko szczegółowe scenariusze lekcji, ale także sprawdziany i plan dydaktyczny), teczka środków dydaktycznych, podręcznik i zeszyt ucznia.